ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 9.7.2025
COM(2025) 366 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Αξιολόγηση της δράσης για το σήμα ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς 2018-2024

{SWD(2025) 176 final}

1. Εισαγωγή

Το σήμα ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς (στο εξής: ΣΕΠΚ) θεσπίστηκε το 2011 ως ευρωπαϊκή πρωτοβουλία, προκειμένου να αυξήσει την προβολή της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης και να προωθήσει ένα ισχυρότερο αίσθημα ευρωπαϊκής ταυτότητας. Η πρωτοβουλία αποσκοπούσε στη σύνδεση του ευρωπαϊκού κοινού, ιδίως των νέων, ενθαρρύνοντας την κατανόηση των εθνικών και των ευρωπαϊκών αξιών και της εθνικής και της ευρωπαϊκής ιστορίας. Βασικός στόχος της δράσης ΣΕΠΚ ήταν η ενίσχυση της ευρωπαϊκής ταυτότητας, με την ανάδειξη κοινών ιστορικών γεγονότων και πολιτιστικών αξιών. Με την προβολή χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς με εθνική και ευρωπαϊκή σημασία, μέσω της πρωτοβουλίας επισημαίνεται ότι η ευρωπαϊκή ταυτότητα διαμορφώνεται τόσο από τις επιμέρους εθνικές ιστορίες όσο και από κοινές ευρωπαϊκές εμπειρίες. Επίσης, η δράση ΣΕΠΚ αποσκοπούσε στην προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου, ενισχύοντας τον σεβασμό μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών και δημιουργώντας ένα μέσο για αμοιβαία κατανόηση. Ένα ακόμη σημαντικό αποτέλεσμα της δράσης ΣΕΠΚ ήταν η ανάδειξη των χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς που έχουν διαμορφώσει την ευρωπαϊκή ιστορία και τον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Πολλοί από αυτούς τους χώρους, οι οποίοι συχνά δεν αναγνωρίζονται επαρκώς στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού πολιτιστικού τουρισμού, αναμενόταν να προβληθούν περισσότερο, πράγμα που θα συνέβαλε στη διατήρησή τους και στην προώθησή τους ως εκπαιδευτικά πεδία. Επίσης, η πρωτοβουλία αποσκοπούσε στην προσέλκυση ευρύτερου κοινού, ενισχύοντας την υπερηφάνεια, τον τουρισμό και την οικονομία σε τοπικό επίπεδο. Η δράση ΣΕΠΚ επικεντρώθηκε στη συμμετοχή των νέων μέσω καινοτόμων εκπαιδευτικών πόρων, εργαστηρίων και εκθέσεων με σκοπό να τους βοηθήσει να κατανοήσουν καλύτερα την κοινή ευρωπαϊκή ιστορία και τις κοινές ευρωπαϊκές αξίες. Έτσι οι νέοι Ευρωπαίοι μπόρεσαν να νιώσουν τη σύνδεση με την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της ηπείρου τους.

Στην αξιολόγηση της δράσης ΣΕΠΚ, με βάση την αναπληροφόρηση από ενδιαφερόμενους φορείς και την έρευνα τεκμηρίωσης, αναλύεται η πρόοδος που σημείωσε η δράση κατά τη δεύτερη φάση της (2018-2024) και αξιοποιούνται προηγούμενες αξιολογήσεις. Αποσκοπεί στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και του αντίκτυπου της πρωτοβουλίας. Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη βελτίωση της νομοθεσίας, στο πλαίσιο της αξιολόγησης εξετάζονται πέντε κριτήρια: αποτελεσματικότητα, αποδοτικότητα, συνοχή, ενωσιακή προστιθέμενη αξία και συνάφεια. **Τα πορίσματα θα ληφθούν υπόψη για το μέλλον του ΣΕΠΚ, διασφαλίζοντας ότι το σήμα παραμένει ένα εργαλείο για τη διατήρηση και την ανάδειξη της κοινής ευρωπαϊκής ιστορίας και των κοινών ευρωπαϊκών αξιών, ενώ τα διδάγματα που αποκομίστηκαν θα συμβάλουν στη βελτιστοποίηση της πρωτοβουλίας κατά την επόμενη φάση της, μετά το 2025**.

Από την αξιολόγηση προκύπτει ότι έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος, ιδίως όσον αφορά την προβολή των χώρων και την ενίσχυση της ευρωπαϊκής σημασίας τους. Η δράση ΣΕΠΚ έχει ενταχθεί ικανοποιητικά σε άλλες πρωτοβουλίες της ΕΕ για την πολιτιστική κληρονομιά, παρά τις προκλήσεις όσον αφορά τον προσδιορισμό της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Το σήμα έχει ενισχύσει τα δίκτυα μεταξύ των χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς, καθιστώντας δυνατή τη συνεργασία και την ανταλλαγή γνώσεων που δεν θα μπορούσαν να επιτευχθούν με αποκλειστικά εθνικές προσπάθειες. Επίσης, το σήμα έχει διευκολύνει την πρόσβαση των χώρων σε ενωσιακή χρηματοδότηση.

Η δράση ΣΕΠΚ έχει εναρμονιστεί με τις προτεραιότητες της ΕΕ, όπως η βιωσιμότητα, η ψηφιακή καινοτομία και η ένταξη. Πρόοδος έχει σημειωθεί όσον αφορά τη βελτίωση της

προσβασιμότητας και της ισότητας των φύλων, μολονότι η δράση δεν υλοποιείται με τον ίδιο τρόπο σε όλους τους χώρους. Στην αξιολόγηση αναδεικνύεται η ανάγκη για σαφέστερη καθοδήγηση και πρακτικά εργαλεία, ώστε οι χώροι να μπορούν να ενσωματώσουν αποτελεσματικότερα την ευρωπαϊκή διάσταση. Εξωτερικοί παράγοντες, όπως η πανδημία COVID-19, διατάραξαν την πρωτοβουλία, αλλά και ενθάρρυναν την καινοτομία, ιδίως μέσω της ψηφιακής συμμετοχής.

2. Κατάσταση ανάπτυξης της δράσης

Μεταξύ του 2018 και του 2024 η δράση ΣΕΠΚ επεκτάθηκε σημαντικά, και το 2024 οι χώροι στους οποίους απονεμήθηκε το σήμα είχαν φτάσει τους 67 . Η επέκταση αυτή, ιδίως στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, διεύρυνε τη δυνατότητα συμμετοχής στο σήμα και ανέδειξε ένα ευρύτερο φάσμα ιστορίας και ταυτοτήτων της Ευρώπης. Επίσης, αυξήθηκε η ποικιλομορφία των αναγνωρισμένων χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένων των ενάλιων αρχαιολογικών χώρων, όπως οι Αζόρες, καθώς και της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως το ποίημα Zdravljica, που είναι αντιπροσωπευτικό της Ευρωπαϊκής άνοιξης των Εθνών. Διακρατικά έργα, όπως τα τοπία Cisterscapes στα οποία συμμετέχουν πολλές χώρες, αντανακλούν μια πιο διασυνδεδεμένη προσέγγιση στην ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά. Η εκπαιδευτική συμμετοχή και η προσέγγιση του κοινού ενισχύθηκαν, με πολλούς χώρους να αναπτύσσουν προγράμματα που επικεντρώνονται σε θέματα όπως η δημοκρατία και η πολιτιστική πολυμορφία. Για παράδειγμα, η ετήσια συμμετοχή στο Seminaarinmäki Campus στη Φινλανδία ξεπέρασε τους 8 000 σπουδαστές, ενώ στη νήσο Ventotene, στην Ιταλία, φιλοξενήθηκαν σεμινάρια σχετικά με τον ευρωπαϊκό φεντεραλισμό. Η πανδημία COVID-19 διατάραξε τις εκδηλώσεις με φυσική παρουσία, αλλά επιτάχυνε τη μετάβαση σε ψηφιακά εργαλεία. Πολλοί χώροι επικεντρώθηκαν σε διαδικτυακές περιηγήσεις και εικονικά εργαστήρια, διατηρώντας τη συμμετοχή του κοινού παρά τις προκλήσεις σχετικά με την προσβασιμότητα και την έννοια της προσωπικής σύνδεσης. Το 2023 η δημιουργία του Γραφείου Σήματος Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Κληρονομιάς επισημοποίησε το δίκτυο της δράσης ΣΕΠΚ, μέσα από την προώθηση της συνεργασίας, την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και τη στήριξη μικρότερων χώρων. Η δομή αυτή βελτίωσε την επικοινωνία, την ανάπτυξη ικανοτήτων και τη δημιουργία κοινής ταυτότητας μεταξύ των χώρων, ενώ πρωτοβουλίες, όπως οι Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς, διευκόλυναν κοινά εκπαιδευτικά και πολιτιστικά προγράμματα.

3. Πορίσματα αξιολόγησης: Επιτυχίες και προκλήσεις

Η αξιολόγηση της δράσης ΣΕΠΚ για την περίοδο 2018-2024 παρείχε χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα, τις προκλήσεις και τους τομείς μελλοντική βελτίωσης της πρωτοβουλίας. Η αξιολόγηση επικεντρώθηκε σε βασικά κριτήρια, όπως η αποτελεσματικότητα, η αποδοτικότητα, η συνοχή, η ενωσιακή προστιθέμενη αξία και η συνάφεια, προσδιορίζοντας τόσο τις επιτυχίες όσο και τους τομείς που χρήζουν προσοχής, προκειμένου να ενισχυθεί ο αντίκτυπος του προγράμματος.

Αποτελεσματικότητα

Η δράση ΣΕΠΚ έχει αποδειχθεί αποτελεσματική σε διάφορους βασικούς τομείς, ιδίως όσον αφορά την αύξηση της προβολής του ευρωπαϊκού προφίλ των χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς. Σε περισσότερο από το 60 % των χώρων που συμμετείχαν στην έρευνα

αναφέρθηκε αύξηση του αριθμού των επισκεπτών μετά τη λήψη του σήματος, γεγονός που οδήγησε επίσης σε μεγαλύτερη συμμετοχή της τοπικής κοινότητας και σε ευρύτερη αναγνώριση της ευρωπαϊκής σημασίας. Το σήμα βοήθησε στην ενίσχυση του τοπικού τουρισμού και συνέβαλε στην τοπική οικονομία. Επιπλέον, η δράση ΣΕΠΚ είχε θετικό εκπαιδευτικό αντίκτυπο, με πολλούς χώρους να προσφέρουν καινοτόμα προγράμματα που συνέδεαν τους επισκέπτες, ιδίως τις νεότερες γενιές, με την κοινή ευρωπαϊκή ιστορία και τις κοινές ευρωπαϊκές αξίες μέσα από εργαστήρια, σεμινάρια και ψηφιακά εργαλεία, όπως οι εικονικές περιηγήσεις και οι παρουσιάσεις πολυμέσων. Ωστόσο, υπήρξαν και προκλήσεις. Η έννοια της «ευρωπαϊκής σημασίας» αποδείχθηκε δύσκολο να οριστεί και να τεκμηριωθεί με σαφήνεια για πολλούς χώρους. Το ζήτημα αυτό ήταν ιδιαίτερα εμφανές σε περιπτώσεις όπου η τοπική ή περιφερειακή ιστορία αλληλεπικαλυπτόταν με την ευρύτερη ευρωπαϊκή ιστορία, κάτι που καθιστούσε δυσκολότερη την ανάδειξη της ευρωπαϊκής σημασίας του κάθε χώρου.

Στο πλαίσιο της αξιολόγησης, συστήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να παρέχει σαφέστερες οδηγίες και παραδείγματα που θα βοηθήσουν τους αιτούντες να κατανοήσουν τους τρόπους με τους οποίους καταδεικνύεται η ευρωπαϊκή σημασία. Επίσης, προτάθηκε στην Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο καθιέρωσης μιας διαδικασίας επιλογής σε δύο στάδια: το πρώτο θα επικεντρώνεται στην επαλήθευση της ευρωπαϊκής σημασίας και το δεύτερο στην αξιολόγηση προτάσεων έργων και επιχειρησιακών σχεδίων. Η προσέγγιση αυτή θα εξορθολογήσει τη διαδικασία των αιτήσεων και θα διασφαλίσει την επιλογή αποκλειστικά χώρων που έχουν σαφή σύνδεση με την Ευρώπη.

Αποδοτικότητα

Η επιχειρησιακή αποδοτικότητα της δράσης ΣΕΠΚ ήταν γενικά υψηλή, όμως στην αξιολόγηση αναδείχθηκαν τομείς στους οποίους θα μπορούσαν να επέλθουν βελτιώσεις που θα μειώσουν τον διοικητικό φόρτο. Η διαδικασία επιλογής σε δύο στάδια, η οποία περιλάμβανε τόσο προεπιλογή σε εθνικό επίπεδο όσο και επιλογή σε επίπεδο ΕΕ, θεωρήθηκε σε κάποιο βαθμό περιττή, ιδίως όταν οι χώροι δεν πληρούσαν το κριτήριο της ευρωπαϊκής σημασίας. Ο εξορθολογισμός της διαδικασίας αυτής ώστε να περιλαμβάνει ένα μόνο στάδιο θα βελτιώσει την αποδοτικότητα μειώνοντας τις επικαλύψεις. Επιπλέον, η πολυπλοκότητα των διοικητικών καθηκόντων, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων για την υποβολή εκθέσεων και της παρακολούθησης των χώρων, προσδιορίστηκε ως τομέας που χρειάζεται βελτίωση. Το σύστημα παρακολούθησης λειτουργεί περισσότερο ως επανεξέταση επιδόσεων παρά ως ολοκληρωμένη αξιολόγηση, και υπήρξε έκκληση για σαφέστερες οδηγίες και κοινούς δείκτες για τις αξιολογήσεις των χώρων. Επιπλέον, οι εθνικές ποσοστώσεις για την υποβολή υποψηφιότητας των χώρων, σύμφωνα με τις οποίες επιβαλλόταν σε κάθε κράτος μέλος ο περιορισμός να υποβάλλει έναν χώρο ανά έτος επιλογής, ήταν αρχικά χρήσιμες, ωστόσο καθίστανται περιοριστικές όσο εκδηλώνουν ενδιαφέρον περισσότερες χώρες.

Στην αξιολόγηση διατυπώθηκε σύσταση για επανεξέταση των εν λόγω ποσοστώσεων, προκειμένου να εξυπηρετηθεί ο αυξανόμενος αριθμός χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς που διεκδικούν αναγνώριση, διασφαλίζοντας έτσι ότι η επέκταση του προγράμματος ευθυγραμμίζεται με τις αυξανόμενες φιλοδοξίες του.

Συνοχή

Το ΣΕΠΚ καταλαμβάνει διακριτή θέση εντός του τοπίου της πολιτιστικής πολιτικής της ΕΕ, καθώς επικεντρώνεται στη συμβολική αξία των χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς και του ρόλου τους στην προώθηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας και ενότητας. Σε αντίθεση με άλλα

προγράμματα , όπως η Παγκόσμια Κληρονομιά της UNESCO ή οι Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς, τα οποία επικεντρώνονται στην υλική κληρονομιά ή στην διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, το ΣΕΠΚ αναδεικνύει την ιστορική και συμβολική σημασία των χώρων για την προώθηση κοινών ευρωπαϊκών αξιών. Η μοναδική αυτή εστίαση προωθεί το έργο ολοκλήρωσης της ΕΕ και ενισχύει το αφήγημα της ευρωπαϊκής ενότητας. Ωστόσο, υπάρχουν αλληλοεπικαλύψεις με άλλες πρωτοβουλίες της ΕΕ, όπως οι Πολιτιστικές Διαδρομές του Συμβουλίου της Ευρώπης, οι οποίες αποσκοπούν επίσης στην προώθηση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς. Ενώ η δράση ΣΕΠΚ επικεντρώνεται στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, η αξιολόγηση επισήμανε τον κίνδυνο κατακερματισμού μεταξύ των πολιτιστικών προγραμμάτων της ΕΕ.

Προτάθηκε να αναπτυχθούν ισχυρότερες συνέργειες μεταξύ της δράσης ΣΕΠΚ και άλλων δράσεων της ΕΕ, όπως το Erasmus+ και το πρόγραμμα «Ευρώπη για τους πολίτες», με σκοπό την προώθηση της διαπρογραμματικής συνεργασίας και τη μεγιστοποίηση του αντίκτυπου του σήματος. Επίσης, στην αξιολόγηση επισημάνθηκε ότι η δράση ΣΕΠΚ θα μπορούσε να ευθυγραμμιστεί καλύτερα με τις προτεραιότητες της ΕΕ, όπως η βιωσιμότητα και η ψηφιακή καινοτομία. Καθώς η ΕΕ δίνει ολοένα και μεγαλύτερη προτεραιότητα σε αυτούς τους τομείς, η δράση ΣΕΠΚ έχει την ευκαιρία να προωθήσει τις πρακτικές πράσινης πολιτιστικής κληρονομιάς και την ψηφιακή προσβασιμότητα. Οι χώροι υιοθετούν ήδη βιώσιμες πρακτικές, όπως ενεργειακά αποδοτικές τεχνολογίες και πρωτοβουλίες βιώσιμου τουρισμού, όμως οι προσπάθειες αυτές πρέπει να ενταχθούν πληρέστερα στο ευρύτερο θεματολόγιο της ΕΕ. Επίσης, στην αξιολόγηση διατυπώθηκε σύσταση για τη στενότερη ένταξη της δράσης ΣΕΠΚ στις προσπάθειες πολιτιστικής διπλωματίας της ΕΕ. Με την προβολή της ποικιλόμορφης πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης σε παγκόσμιο επίπεδο, η δράση ΣΕΠΚ θα μπορούσε να ενισχύσει την πολιτιστική διπλωματία της ΕΕ και να προωθήσει τις ευρωπαϊκές αξίες παγκοσμίως.

Ενωσιακή προστιθέμενη αξία

Η δράση ΣΕΠΚ έχει δημιουργήσει ένα πανευρωπαϊκό δίκτυο χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς που έχουν κοινούς στόχους και συμμετέχουν σε συνεργατικές δραστηριότητες. Το 2023 η δημιουργία του Γραφείου Σήματος Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Κληρονομιάς ενίσχυσε τα δίκτυα αυτά παρέχοντας υλικοτεχνική, οικονομική και διαφημιστική στήριξη. Το σήμα έχει διευκολύνει κοινά έργα, συμπεριλαμβανομένων εκθέσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και κοινών πολιτιστικών πρωτοβουλιών, τα οποία έχουν προωθήσει διασυνοριακές συμπράξεις και ανταλλαγές βέλτιστων πρακτικών.

Μια άλλη βασική προστιθέμενη αξία είναι η πρόσβαση στην ενωσιακή χρηματοδότηση. Το ΣΕΠΚ λειτουργεί ως ένδειξη αξιοπιστίας, καθιστώντας τους χώρους επιλέξιμους για χρηματοδότηση από προγράμματα όπως το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη», το Erasmus+ και το CERV. Αυτό επέτρεψε στους χώρους να επιδιώξουν έργα που σχετίζονται με τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, τη συμμετοχή των νέων και τον διαπολιτισμικό διάλογο. Ωστόσο, στην αξιολόγηση επισημάνθηκε ότι οι μικρότεροι χώροι συχνά δυσκολεύονται να αποκτήσουν πρόσβαση σε αυτά τα κονδύλια λόγω σύνθετων διαδικασιών υποβολής αιτήσεων και περιορισμένων διοικητικών ικανοτήτων. Παρά τις επιτυχίες του ΣΕΠΚ σε ενωσιακό επίπεδο, η προβολή του σε εθνικό επίπεδο παραμένει περιορισμένη. Ορισμένοι χώροι ανέφεραν ότι το ΣΕΠΚ δεν προωθήθηκε επαρκώς στις τοπικές τους κοινότητες και το ευρύτερο κοινό παρέμεινε ανεπαρκώς ενημερωμένο για τη σημασία του. Για την αντιμετώπιση του εν λόγω ζητήματος, στην αξιολόγηση διατυπώθηκε σύσταση για δρομολόγηση

εκστρατειών ευαισθητοποίησης σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου να αυξηθεί η προβολή των χώρων με ΣΕΠΚ και της πρωτοβουλίας συνολικά.

Συνάφεια

Η συνάφεια της δράσης ΣΕΠΚ παραμένει υψηλή, ιδίως λόγω της αυξανόμενης σπουδαιότητας που αποδίδει η ΕΕ στη βιωσιμότητα, στην ψηφιακή καινοτομία και στην ένταξη. Πολλοί χώροι με ΣΕΠΚ έχουν ενσωματώσει τη βιωσιμότητα στις δραστηριότητές τους, υιοθετώντας πράσινες πρακτικές και φιλικά προς το περιβάλλον έργα που ευθυγραμμίζονται με τους περιβαλλοντικούς στόχους της ΕΕ. Η ευθυγράμμιση της δράσης ΣΕΠΚ με το νέο ευρωπαϊκό θεματολόγιο για τον πολιτισμό προωθεί περαιτέρω τη συνάφειά της με την κοινωνική συνοχή, την οικονομική ανάπτυξη και τη δημοκρατική συμμετοχή. Η ψηφιακή καινοτομία είναι ένας ακόμη τομέας όπου η δράση ΣΕΠΚ έχει αποδείξει τη συνάφειά της. Πολλοί χώροι έχουν υιοθετήσει ψηφιακές πλατφόρμες, προσφέροντας εικονικές περιηγήσεις και διαδικτυακούς πόρους με στόχο να προσελκύσουν ένα ευρύτερο κοινό. Ωστόσο, υπάρχουν ανισότητες όσον αφορά τον βαθμό στον οποίο οι χώροι έχουν εφαρμόσει ψηφιακά εργαλεία, με τους μικρότερους χώρους να αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες προκλήσεις. Στο πλαίσιο της αξιολόγησης, συστήθηκε στην Επιτροπή να συνεχίσει να στηρίζει τους χώρους όσον αφορά την ανάπτυξη ψηφιακών πόρων και να διασφαλίζει ότι τα εργαλεία αυτά είναι προσβάσιμα σε όλους, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία. Επίσης, η δράση ΣΕΠΚ εξακολουθεί να είναι ιδιαίτερα σημαντική για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής και ένταξης, ιδίως σε μια Ευρώπη που αντιμετωπίζει προκλήσεις όπως η μετανάστευση και οι διακρίσεις. Οι χώροι που ενσωματώνουν την κοινωνική ένταξη στα προγράμματά τους αναφέρουν θετικά αποτελέσματα όσον αφορά την προσέγγιση υποεκπροσωπούμενων ομάδων και την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου.

Ωστόσο, στην αξιολόγηση αναφέρθηκε ότι η εφαρμογή των μέτρων ένταξης διέφερε σημαντικά μεταξύ των χώρων και συστήθηκε στην Επιτροπή να προωθήσει προγράμματα που επικεντρώνονται στην ενσωμάτωση και στην κοινωνική συνοχή σε ολόκληρο το δίκτυο.

4. Συμπεράσματα και διδάγματα που αποκομίστηκαν

Η αξιολόγηση της δράσης ΣΕΠΚ για την περίοδο 2018-2024 ανέδειξε τόσο τις επιτυχίες όσο και τις προκλήσεις, προσφέροντας σημαντικά διδάγματα για το μέλλον της δράσης. Τα πορίσματα θα κατευθύνουν τη δράση ΣΕΠΚ προς την επόμενη φάση της, εξασφαλίζοντας τη διαρκή επιτυχία και συνάφειά της σε ένα μεταβαλλόμενο πολιτιστικό και πολιτικό τοπίο.

Ενίσχυση του κριτηρίου της ευρωπαϊκής σημασίας: Ένα βασικό συμπέρασμα της αξιολόγησης ήταν η πρόκληση να οριστεί η «ευρωπαϊκή σημασία». Ενώ η δράση ΣΕΠΚ έχει αναδείξει αποτελεσματικά τους χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς που αντιπροσωπεύουν ευρωπαϊκές αξίες, πολλοί χώροι δυσκολεύτηκαν να καταδείξουν με σαφήνεια τον τρόπο με τον οποίο η πολιτιστική κληρονομιά τους συνδέεται με το ευρύτερο ευρωπαϊκό αφήγημα. Στην αξιολόγηση διατυπώθηκε σύσταση για σαφέστερη καθοδήγηση των αιτούντων και των εθνικών συντονιστών, η οποία θα περιλαμβάνει πρακτικά παραδείγματα και εργαστήρια. Βασική σύσταση ήταν η καθιέρωση διαδικασίας επιλογής σε δύο στάδια: στο πρώτο στάδιο θα αξιολογείται η ευρωπαϊκή σημασία, γεγονός που θα εξασφαλίζει ότι μόνο χώροι με σαφή σύνδεση με την Ευρώπη θα προχωρούν στο δεύτερο στάδιο, το οποίο θα επικεντρώνεται σε προτάσεις έργων ή επιχειρησιακά σχέδια.

Ενίσχυση ψηφιακής συμμετοχής και προσβασιμότητας: Επίσης, στην αξιολόγηση επισημάνθηκε η αυξανόμενη σημασία της ψηφιακής συμμετοχής, ιδίως για το νεότερο και

εξοικειωμένο με την τεχνολογία κοινό. Η πανδημία COVID-19 επιτάχυνε τη μετάβαση στις ψηφιακές πλατφόρμες, ωστόσο η εφαρμογή ψηφιακών εργαλείων ήταν ανομοιογενής μεταξύ των χώρων. Ορισμένοι χώροι ανέπτυξαν με επιτυχία ψηφιακές εμπειρίες υψηλής ποιότητας, ενώ άλλοι δεν διέθεταν πόρους. Στο πλαίσιο της αξιολόγησης ζητήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να στηρίξει τη δημιουργία προσβάσιμου ψηφιακού περιεχομένου χωρίς αποκλεισμούς, συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων κατάρτισης για τους διαχειριστές χώρων, καθώς και ευκαιριών χρηματοδότησης για ψηφιακά εργαλεία. Η εξασφάλιση ότι οι ψηφιακοί πόροι είναι προσβάσιμοι σε όλους, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία, αποτέλεσε βασική σύσταση.

Στήριξη μικρότερων χώρων και διασφάλιση ισότητας: Ένα ακόμη κρίσιμο πόρισμα ήταν η ανισορροπία μεταξύ μεγαλύτερων και μικρότερων χώρων, ιδίως εκείνων στις αγροτικές περιοχές, οι οποίοι συχνά αντιμετώπιζαν οικονομικές και διοικητικές προκλήσεις. Στην αξιολόγηση προτάθηκαν προγράμματα ανάπτυξης ικανοτήτων και συστήματα καθοδήγησης για τη στήριξη μικρότερων χώρων, τα οποία θα βοηθήσουν τους εν λόγω χώρους να βελτιώσουν τις λειτουργίες και την προβολή τους. Η ανισορροπία στην κατανομή των χώρων της δράσης ΣΕΠΚ, με τις μεγαλύτερες χώρες να διαθέτουν περισσότερους χώρους, ανέδειξε την ανάγκη για πιο στοχευμένες προσπάθειες, ώστε να διασφαλιστεί η δυνατότητα πλήρους συμμετοχής για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, ιδίως εκείνα με λιγότερους πόρους.

Βελτίωση των μηχανισμών αναπληροφόρησης και της διαδικασίας επιλογής: Κατά την αξιολόγηση διαπιστώθηκαν ανεπάρκειες στους υφιστάμενους μηχανισμούς αναπληροφόρησης, ιδίως για τους απορριφθέντες αιτούντες. Πολλοί χώροι ανέφεραν ότι έλαβαν περιορισμένη ή ανεπαρκή αναπληροφόρηση, γεγονός που δυσχεραίνει τη βελτίωση των μελλοντικών αιτήσεων. Στην αξιολόγηση διατυπώθηκε σύσταση για την παροχή λεπτομερέστερης και εξατομικευμένης αναπληροφόρησης, η οποία θα βοηθήσει να κατανοηθούν καλύτερα οι ελλείψεις των χώρων και να βελτιωθούν οι σχετικές προτάσεις. Επιπλέον, η διαδικασία επιλογής σε δύο στάδια θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση της αποδοτικότητας και της ποιότητας της διαδικασίας επιλογής.

Βιωσιμότητα και μελλοντική ανάπτυξη: Καθώς αυξάνεται ο αριθμός των χώρων της δράσης ΣΕΠΚ, στην αξιολόγηση τονίστηκε η ανάγκη ενός περισσότερο βιώσιμου πλαισίου για τη διαχείριση του επεκτεινόμενου δικτύου. Η απλούστευση της δομής διακυβέρνησης και η εξασφάλιση επαρκών πόρων θεωρήθηκαν καίριας σημασίας για τη μακροπρόθεσμη επιτυχία. Το νομικό πλαίσιο θα μπορούσε επίσης να προσαρμοστεί, ώστε να επιτρέπει μεγαλύτερη ευελιξία στην επιλογή χώρων, με την κατάργηση του κανόνα του ενός χώρου ανά χώρα, προκειμένου να ενθαρρύνεται η συμμετοχή περισσότερων κρατών μελών. Επίσης, στην αξιολόγηση διατυπώθηκε σύσταση για ισχυρότερους μηχανισμούς παρακολούθησης του μακροπρόθεσμου αντίκτυπου της πρωτοβουλίας.

Συνέργειες με άλλα προγράμματα της ΕΕ: Κατά την αξιολόγηση εντοπίστηκαν ευκαιρίες για μεγαλύτερη συνέργεια με άλλα προγράμματα της ΕΕ, όπως τα προγράμματα «Δημιουργική Ευρώπη», Erasmus+ και «Ευρώπη για τους πολίτες». Με τη στενότερη ευθυγράμμιση της δράσης ΣΕΠΚ με τις πρωτοβουλίες αυτές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορούσε να δημιουργήσει μια ενοποιημένη στρατηγική με σκοπό την προώθηση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς, ενισχύοντας τις συνδέσεις μεταξύ των χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς και ευρύτερων πολιτιστικών, εκπαιδευτικών και κοινωνικών πρωτοβουλιών σε ολόκληρη την ΕΕ.

Συνοψίζοντας, η αξιολόγηση της δράσης ΣΕΠΚ παρέχει κρίσιμης σημασίας πληροφορίες σχετικά με την πρόοδο και τις δυνατότητες του προγράμματος. Παρόλο που η δράση ΣΕΠΚ έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο όσον αφορά την ενίσχυση της προβολής της ευρωπαϊκής

πολιτιστικής κληρονομιάς και την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις που σχετίζονται με τον καθορισμό της ευρωπαϊκής σημασίας, την ψηφιακή συμμετοχή και την ισότητα σε ολόκληρο το δίκτυο. Με τη βελτίωση της διαδικασίας επιλογής, την ενίσχυση ψηφιακών εργαλείων και τη στήριξη μικρότερων χώρων, η δράση ΣΕΠΚ μπορεί να συνεχίσει να ευδοκιμεί και να διαδραματίζει καίριο ρόλο στη διατήρηση και στην προώθηση της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς και των κοινών αξιών της Ευρώπης.